

Sygn. akt I A Ca 247/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak
Sędziowie	:	SA Jadwiga Chojnowska (spr.) SO del. Jolanta Fedorowicz
Protokolant	:	Iwona Aldona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **T. J.**

przeciwko **Spółdzielni (...) w W. M.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanej**

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży

z dnia 28 stycznia 2015 r. sygn. akt I C 412/14

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.**

UZASADNIENIE

T. J. wniósł o zasądzenie od Spółdzielni (...) w W. M. na jego rzecz kwoty 84.418 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwot: 37.202,79 zł od 21 listopada 2013 r., 24.412,60 zł od 21 grudnia 2013 r. oraz 22.803,47 zł od 21 stycznia 2014 r. tytułem równowartości dodatku do każdego dostarczonego litra mleka, który utracił na skutek wypowiedzenia umowy sprzedaży mleka. Wniósł także o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów procesu.

Spółdzielnia (...) w W. M. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu. Uzasadniając swoje stanowisko wskazała, że pozbawienie powoda dodatku do każdego litra i premii wynikało z zasad ustalonych w umowie.

Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w Łomży uwzględnił w całości żądanie pozwu. Zasadził też od pozwanej na rzecz powoda kwotę 7.838 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 18 stycznia 2013 r. między Spółdzielnią (...) w W. M. a T. J. zawarta została umowa sprzedaży mleka surowego. Powód nie wstąpił do pozwanej spółdzielni w charakterze członka. Zgodnie z punktem 6 umowy cena mleka ustalana była przez Zarząd Spółdzielni (...), zmiana ceny mleka mogła następować w okresie comiesięcznym, informacja w przypadku zmiany ceny przekazywana miała być w formie SMS do ostatniego dnia danego miesiąca. W punkcie 23 umowy wskazano, że każda ze stron ma prawo rozwiązać umowę za wypowiedzeniem ze skutkiem na koniec danego roku kalendarzowego, w którym oświadczenie o wypowiedzeniu zostało doręczone drugiej stronie, z zastrzeżeniem, iż doręczenie wypowiedzenia nie może nastąpić później niż do 30 września danego roku kalendarzowego; zerwanie przez sprzedającego warunków umowy w trybie wypowiedzenia powoduje obciążenie sprzedającego karą umowną w wysokości trzymiesięcznej wypłaty (brutto) za mleko sprzedane przez producenta jako suma z ostatnich trzech miesięcy (...). W tym samym dniu, w zakresie punktu 23, sporządzono aneks do umowy, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do rozwiązania umowy - w formie pisemnej - za wypowiedzeniem ze skutkiem na koniec danego roku kalendarzowego, w którym oświadczenie zostało doręczone drugiej stronie, z tym że doręczenie to mogło nastąpić nie później niż do 30 dnia września danego roku kalendarzowego. Zapisano, że rozwiązanie umowy w tym trybie skutkuje brakiem obowiązku zapłaty jakiegokolwiek kary umownej; niedochowanie powyższego trybu i formy rozwiązania umowy przez rolnika (sprzedającego), powoduje obciążenie go karą umowną w wysokości trzymiesięcznej wypłaty za mleko sprzedane do Spółdzielni przez rolnika (sprzedającego), liczonej jako suma z ostatnich trzech miesięcy.

Od lutego 2013 r. powód dostarczał pozwanej Spółdzielni wyprodukowane w swoim gospodarstwie mleko, a pozwana dokonywała zapłaty za mleko. W czasie trwania umowy w Spółdzielni obowiązywał cennik ustalany comiesięcznie zarządzeniem wewnętrznym przez Prezesa Spółdzielni (...). Zgodnie z zarządzeniem nr 70 z 22 lipca 2013 r. ustalono cenę mleka na miesiąc lipiec ze wskazaniem, że „dodatkowa premia dla wszystkich dostawców - 0,37 zł/l, dodatkowo za miesiąc lipiec 0,05 zł/l”. Zgodnie zaś z zarządzeniem nr 74 z 7 sierpnia 2013 r. ustalono cenę mleka na miesiąc sierpień ze wskazaniem, że „dodatkowa premia dla wszystkich dostawców - 0,37 zł/l (nie obowiązuje w okresie wypowiedzenia), dodatkowo za miesiąc sierpień 0,09 zł/l (nie obowiązuje w okresie wypowiedzenia)”. Zastrzeżenie, że dodatkowa premia nie obowiązuje w okresie wypowiedzenia wprowadzone zostało dopiero w zarządzeniu dotyczącym sierpnia 2013 r. Na cenę 1 litra mleka wpływ miały parametry jakościowe (jednostka tłuszczu i białka), a nadto dopłaty i potrącenia oraz dodatkowe premie dla wszystkich dostawców.

T. J. dostarczył pozwanej w 2013 r. następujące ilości mleka surowego: luty - 86.185 litrów o wartości 118.118,06 zł, marzec - 98.119 litrów o wartości 146.706,20 zł, kwiecień - 85.498 litrów o wartości 122.441,44 zł, maj - 85.593 litrów o wartości 117.188,21 zł, czerwiec - 78.615 litrów o wartości 115.735,24 zł, lipiec - 83.369 litrów o wartości 126.384,29 zł, sierpień - 76.956 litrów o wartości 121.560,52 zł, wrzesień - 72.693 litrów o wartości 105.329,90 zł.

W dniu 2 sierpnia 2013 r. powód złożył pozwanej Spółdzielni wypowiedzenie umowy z uwagi na zbyt niską cenę mleka. W kolejnych miesiącach 2013 r. dostarczał Spółdzielni mleko zgodnie z umową - w październiku 69.473 litrów o wartości 104.674,98 zł, w listopadzie 65.980 litrów o wartości 101.832,19 zł, w grudniu 61.631 litrów o wartości 93.941,77 zł. W następstwie wypowiedzenia umowy pozwana Spółdzielnia pozbawiła powoda za dostarczane w okresie wypowiedzenia mleko premii (dodatku) do każdego litra mleka łącznie w kwotach: 37.202,79 zł za październik, 24.412,60 zł za listopad oraz 22.803,47 zł za grudzień.

W Spółdzielni (...) obowiązywała praktyka prowadzenia przez Spółdzielnię całej dokumentacji związanej z dostawami mleka. Powód otrzymywał od pozwanej comiesięcznie tzw. pasek rozliczeń obejmujący kwoty za dostarczone mleko, zaś faktury VAT w oparciu o te kwoty przygotowywane były przez pracowników Spółdzielni. Faktury podpisane były przez sprzedającego zazwyczaj raz w miesiącu przy okazji pobytu w Spółdzielni. W taki też sposób powód podpisał fakturę korygującą nr (...) z 6 grudnia 2013 r. do faktury nr (...), na podstawie której obniżono należną powodowi

kwotę za dostarczone w październiku 2013 r. mleko o należny mu dodatek do każdego litra mleka w łącznej kwocie 37.202,79 zł. W okresie wcześniejszym powód również podpisywał inne faktury korygujące.

W dniu 4 marca 2014 r. powód złożył pozwanej oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych wskazanego oświadczenia woli - podpisania faktury korygującej nr (...) z 6 grudnia 2013 r. - jako złożonego pod wpływem błędu. Uzasadnił, że pozostawał w błędzie co do treści faktury korygującej, bowiem dopiero późniejsza korespondencja z pozwaną Spółdzielnią uświadomiła mu, że faktura opiewała na zmniejszenie ceny 1 litra mleka o premię, z powodu wypowiedzenia umowy na sprzedaż mleka.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał, iż działania pozwanej Spółdzielni, polegające na pozbawieniu powoda premii w okresie wypowiedzenia przez niego umowy na sprzedaż mleka, jako sprzeczne z zapisami wiążącej strony umowy, było niezasadne, stanowiąc w istocie wdrożenie stosowania kary umownej, pomimo jej zniesienia aneksem do umowy z 18 stycznia 2013 r. Sąd zauważył, iż zawarta między stronami umowa nie zawierała żadnych zapisów pozwalających pozwanej na obniżenie – w sposób dowolny i uznaniowy – należnej zapłaty, zwłaszcza jako skutek powzięcia przez rolnika decyzji o zakończeniu współpracy i wypowiedzeniu umowy. Różnicowała ona jedynie cenę dostarczanego mleka przy wzięciu pod uwagę parametrów mleka i jego ilości. Na takie jednak okoliczności strona pozwana nie wskazywała.

Zdaniem Sądu powyższej oceny nie mogły zmienić wydawane przez Prezesa Spółdzielni od sierpnia 2013 r., a opatrzone wzmianką o nieobowiązaniu w okresie wypowiedzenia dodatkowej premii, zarządzenia wewnętrzne. Były one bowiem sprzeczne nie tylko z postanowieniami umowy, ale też z zasadami współżycia społecznego. Ponadto pozwany nie wykazał, aby ich treść została powodowi doręczona do zapoznania w formie przewidzianej umową (SMS na koniec miesiąca).

O słuszności stanowiska strony pozwanej, według Sądu, nie mógł także świadczyć zarzut zaakceptowania przez powoda zmiany ceny mleka w miesiącu październiku 2013 r. poprzez podpisanie korekty do faktury VAT nr (...) na kwotę 37.202,79 zł. W tym zakresie nie doszło bowiem do skutecznego złożenia przez powoda oświadczenia woli, gdyż nie obejmował on swą świadomością treści przedłożonej mu do podpisania faktury korygującej, jego zachowanie nie wyrażało woli wywołania skutku prawnego w postaci pozbawienia się premii za mleko dostarczone w październiku 2013 r. Nadto powód złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia, jako złożonego pod wpływem błędu i oświadczenie to Sąd uznał za skuteczne, co czyniło fakturę korygującą z 6 grudnia 2013 r. nieważną *ex tunc* (od momentu jej wystawienia).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd doszedł do przekonania, że powodowi za każdy miesiąc przypadający w okresie wypowiedzenia należy się dopłata w wysokości dochodzonej pozwem.

Końcowo Sąd zaznaczył, że skoro określając w umowie z 18 stycznia 2013 r. cenę dostarczanego produktu strony odwołały się do cennika, który był elementem czynności prawnej i zawierał dodatkową premię dla wszystkich dostawców, to późniejsze jego zmiany mogły wywołać skutki cywilnoprawne tylko w zakresie w jakim określały wysokość cen (podstawowych i dopłat). Dalej idące zaś zmiany nie miały charakteru wiążącego i tym samym nie mogły skutecznie prowadzić do pozbawienia powoda prawa do dopłaty w warunkach wypowiedzenia umowy.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., natomiast o kosztach procesu po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.

W apelacji od powyższego wyroku pozwana, zaskarżając to rozstrzygnięcie w całości, zarzuciła Sądowi I instancji:

1) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wyprowadzenie ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, co skutkowało bezpodstawnym

przyjęciem, iż strona powodowa nie zaakceptowała obniżenia ceny mleka w okresie wypowiedzenia umowy i co miało wpływ na treść orzeczenia, doprowadzając do uwzględnienia roszczenia powoda;

- art. 231 k.p.c. poprzez bezpodstawne przyjęcie w oparciu o domniemanie faktyczne, że strona pozwana poprzez swoje działanie polegające na przedłożeniu do podpisu faktury korygującej wprowadziła powoda w błąd w następstwie czego powód podpisał fakturę korygującą, obejmującą zgodę na obniżenie ceny mleka w okresie wypowiedzenia, co miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, skutkując uznaniem, że powód był nieświadomy swego działania i w rezultacie prowadząc do uwzględnienia powództwa;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. niewłaściwe zastosowanie art. 536 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że zmiana cennika polegająca na pozbawieniu kontrahenta premii w okresie wypowiedzenia umowy przy jednoczesnym wprowadzeniu dla niego dodatkowego świadczenia z tytułu dostaw mleka jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego i nie ma charakteru wiążącego.

Wskazując na powyższe, wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpatrzenia, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy poczynił w sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne, które to ustalenia Sąd Apelacyjny w całości akceptuje i przyjmuje za własne.

W uzupełnieniu trafnej argumentacji Sądu I instancji godzi się jedynie wskazać, że umowa łącząca strony winna być uznana za umowę kontraktacji. Jak zaznacza się bowiem w doktrynie i orzecznictwie składnikami przedmiotowo-istotnymi umowy kontraktacji, a więc składnikami, których obecność decyduje o skutecznym zawarciu konkretnej umowy są: przedmiot umowy w postaci produktu rolnego określonego rodzaju oraz cena. Nadto dodaje się także, iż rzeczywiste odróżnienie umowy kontraktacji od innych umów w obrocie gospodarczym towarami (sprzedaż, dostawa) tkwi w świadczeniach dodatkowych, które może producentowi rolnemu, zgodnie z art. 615 k.c., zapewnić kontraktujący (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r., sygn. akt IV CSK 437/14, opubl. Lex nr 1677053). Do takich świadczeń niewątpliwie należy również dodatkowa premia, która wystąpiła w rozpoznawanej sprawie. Prezentowany w tym orzeczeniu Sądu Najwyższego pogląd prawny jest podzielany przez Sąd Apelacyjny.

W powyższym kontekście podkreślić należy, iż w umowie łączącej strony zawarte zostało ustalenie, że cena za dostarczone mleko, a więc bez wątpienia produkt rolny, będzie ustalana średnio co miesiąc i będzie to miało miejsce poprzez wydanie stosownego zarządzenia przez Prezesa pozwanej Spółdzielni. Co istotne jednak przyjęto też, że informacja o zmianie ceny będzie przekazywana w formie SMS do ostatniego dnia danego miesiąca (pkt 6 umowy). Słusznie więc Sąd I instancji zauważył, że w toku postępowania nie zostało wykazane, a obowiązek w tym zakresie obciążał stronę pozwaną, że informacja o zmianie ceny była przesyłana powodowi za pośrednictwem wiadomości tekstowej SMS. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie pozwalał zatem przyjąć, że zarządzenia tzw. wewnętrzne nie były uzewnętrzniane i że poza producentami i dostawcami nikt nie był informowany o cenie mleka za dany miesiąc (problem poufności).

Tym samym jako nietrafny należy potraktować zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Z przepisu tego wynika bowiem, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego uznania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Taka ocena dokonywana jest na podstawie przekonań sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - wając ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2010 roku, II UK 154/09, LEX

nr 583803). Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd albo przekroczył granice swobody oceny wyznaczonej logiką, doświadczeniem, zasadami nauki albo też nie dokonał wszechstronnego rozważenia sprawy. Tymczasem pozwana nawet nie wskazała, jakie dowody zostały ocenione przez Sąd I instancji z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c. Ograniczyła się jedynie do własnej oceny materiału dowodowego, zmierzającej do przedstawienia korzystnej dla siebie wersji wydarzeń, a takie zarzuty z oczywistych względów nie mogą odnieść skutku.

Bezasadnie również zarzuca strona pozwana naruszenie art. 231 k.p.c. poprzez - bezpodstawne jej zdaniem - przyjęcie w oparciu o domniemanie faktyczne, że poprzez swoje działanie polegające na przedłożeniu do podpisu faktury korygującej wprowadziła powoda w błąd, w następstwie czego powód podpisał fakturę korygującą, obejmującą zgodę na obniżenie ceny mleka w okresie wypowiedzenia. Pomijając już to, iż uzasadnienie tego zarzut, jak też uzasadnienie wcześniej omówionego, sprowadza się do przytoczenia własnych twierdzeń strony o faktach oraz dokonanej, w nawiązaniu do nich, oceny dowodów, którą przeciwstawia ocenie Sądu, mającej w jej przekonaniu opierać się na domniemaniach, wskazać należy, że przedmiotowa faktura korygująca dotyczyła dostawy mleka za jeden miesiąc, a konkretnie za październik 2013 r. Oprócz tego zebrany materiał dowodowy pozwalał przyjąć, że istniała w spółdzielni taka praktyka, że jej pracownicy uprzednio przygotowywali dokumenty, określane jako faktury VAT, natomiast rola producentów ograniczała się jedynie do podpisania tak wypełnionych faktur, a więc de facto do ich zaakceptowania (por. zeznania świadka A. S. - k. 120v). Ustalenia Sądu Okręgowego miały więc oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym i nie sposób zarzucać im wadliwość. Sąd I instancji właściwie bowiem ocenił skutki wypełnienia przez powoda faktury korygującej i Sąd Apelacyjny nie znalazł jakichkolwiek podstaw by tę ocenę kwestionować.

Wbrew odmiennemu stanowisku pozwanej, Sąd I instancji słusznie uznał też, iż umowa zawarta pomiędzy stronami nie dawała podstaw do przyjęcia, że cena mleka w okresie wypowiedzenia, tzw. część tej ceny określona jako dodatkowa premia dla wszystkich dostawców nie będzie należna producentom w okresie wypowiedzenia. Tej treści zastrzeżenia brak jest bowiem w umowie z dnia 18 stycznia 2013 r. Biorąc zaś pod uwagę fakt, iż przedmiotowa umowa przewidywała możliwość jej wypowiedzenia, w powiązaniu również z tym, że w okresie wypowiedzenia powód zgodnie z postanowieniami umowy dostarczał mleko pozwanej, przyjąć trzeba, że należała mu się dodatkowa premia. Tym bardziej, że zarządzenie Prezesa Spółdzielni, mocą którego cofnięto producentom rolnym dodatkowe premie w okresie wypowiedzenia z tytułu wytworzenia i dostarczenia mleka, wydane zostało, nie tak jak inne zarządzenia z końcem miesiąca, lecz w dniu 7 sierpnia 2013 r., przy czym spotkanie powoda z zarządem miało miejsce w dacie złożenia wypowiedzenia (2 sierpnia 2013 r.).

W tej sytuacji nie można zatem zgodzić się ze skarżącą, że pozbawienie kontrahenta premii w okresie wypowiedzenia umowy nie pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Wręcz przeciwnie, działanie takie, sprowadzające się w istocie do jednostronnego modyfikowania istotnego postanowienia umowy w czasie jej trwania, jako sprzeczne z naturą umowy gospodarczej, naruszające także zasadę słuszności kontraktowej oceniane winno być jednoznacznie negatywnie.

Reasumując, Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd I instancji nie dopuścił się naruszenia przepisów prawa procesowego i materialnego wskazanych w apelacji, prawidłowo ustalając fakty istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Z przedstawionych względów Sąd Apelacyjny oddalił apelację (art. 385 k.p.c.), o kosztach postępowania odwoławczego orzekając na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c., mając na uwadze jego wynik. Zasadzoną od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.700 zł stanowi wynagrodzenie pełnomocnika powoda będącego radcą prawnym, którego wysokość została określona na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Apelacja pozwanej została oddalona w całości i dlatego jest ona zobowiązana zwrócić powodowi poniesione przez niego w postępowaniu odwoławczym koszty zastępstwa procesowego.